

Hauskuus ja tylsyys, turva ja vaara

Nuorten juomisen ja arjen ambivalenssit

ANTTI MAUNU

Juominen on suomalaisessa kulttuurissa ambivalentti, kaksikasvoinen aihe. Asian on kiteyttänyt sosiologi Erik Allardt: ”Toisaalta on olemassa alkoholin käytön tuomitsevia, raittiutta ylistäviä kantoja, toisaalta taas suositaan kerralla nautittuja, suuria alkoholimääriä ja pidetään juopumusta ihanana tilana” (Allardt 1976, 15).

Vaikka kaksijakoista suhtautumista alkoholiin usein pidetään leimallisesti suomalaisena piirteenä, kansainvälinen alkoholitutkimus rinnastaa Suomen muihin Pohjoismaihin, Pohjois-Amerikkaan ja Isoon-Britanniaan. Kaikissa näissä maissa juominen on usein humalahakuista, sijoittuu arjen ulkopuolelle ja sellaisena herättää ristiriitaisia tunteita. (Pittman 1967; Room & Mäkelä, K. 2000.)

Ambivalentin alkoholikulttuurin maita kontrastoidaan usein keski- ja eteläeurooppalaisiin viinimaihin. Niissä suhtautuminen juomiseen on sallivampaa ja juominen nähdään tiiviimmin arkielämään ja sen rytmeihin integroituneena. (Pittman 1967; Room & Mäkelä, K. 2000.) Siksi usein ajatellaan, että juominen olisi niissä myös vähemmän ongelmallista. Myös Suomessa tämä näkemys on ajoittain johtanut eurooppalaisten, ”sivistyneiden” juomatapojen haikailuun. Taus-talla on usko, että ambivalenssin lieventyminen ja juomisen integroituminen arkeen poistaisi alkoholiongelmia. Etenkin nuorten kohdalla tämä pyrkimys saa usein näkyviä ja kuuluvia muotoja: mitä pitäisi tehdä, että tulevat sukupolvet kasvaisivat turvallisempaan alkoholikulttuuriin?

Kun otetaan huomioon, kuinka laajasta ja selitysvoimaisena pidetystä ilmiöstä on kyse, suomalaisen juomiseen liittyvää ambivalenssia on tutkittu vähän. Ambivalenssi otetaan yleensä annettuna lähtökohdaksi, jonka avulla selitetään suomalaisen juomisen eri puolia. Ambivalenssi on

liitetty historiallisesti vahvaan raittiusliikkeeseen, rajoittavaan saatavuuspolitiikkaan, alkoholin kulttuuristen merkitysten yksioikoisuuteen, hihittelyyn, taivasteluun, salailuun, snobbailuun ja moneen muuhun. Nämä ovat varsin heterogeenisiä ja osin ristiriitaisiakin teemoja, mutta ambivalenssin käsite on venynyt niiden ylle näennäiseksi yksimielisyydeksi. Tämä vaikeuttaa paitsi suomalaisen juomiskulttuurin ymmärtämistä, myös pyrkimyksiä vaikuttaa siihen. (Ks. Room 1976).

Tässä artikkelissa analysoin ambivalensseja, joita juomisella on alaikäisten suomalaisnuorten mielikuvissa. Aineistona on 16–17-vuotiaiden, pääkaupunkiseudulla asuvien lukiolaisten ja ammattiin opiskelevien ryhmäkeskusteluita hauskoista ja inhottavista juomistilanteista. Kysyn tutkimuksessa, mitä positiivisia ja negatiivisia kokemiaan puolia erilaiset nuorten ryhmät liittävät juomiseen. Jos nuoret näkevät juomisessa molempia puolia, niin mikä ajaa positiivisia puolia heidän mielikuvissaan voitolle ja saa heidät juomaan niin usein kuin he tilastojen mukaan juovat (esim. Raitasalo & Simonen 2011)? Kysyn myös, onko juomismielikuvien ambivalensseissa eroja nuorten sukupuolen tai sosioekonomisen aseman mukaan.

Asetelma muistuttaa Klaus Mäkelän ja Matti Virtasen (1999 [1987]) sekä Jukka Törrösen ja Antti Maunun (2005) käyttämää asetelmaa, jossa nuoria aikuisia pyydettiin kuvailemaan hyviä ja huonoja juomistilanteita kahdenkeskisisä teemahaastatteluisia. Tässä tutkimuksessa kertomukset kuitenkin laadittiin alaikäisten nuorten kesken ryhmätyönä, millä pyrittiin saamaan esiin eri nuorisoryhmien yhteisiä käsityksiä juomisen eri puolista.

Analyysin perusteella juomisen saa nuorten mielikuvissa samanaikaisesti sekä positiivisia et-

tä negatiivisia merkityksiä. Juomisen hyvät puolet ilmenevät nuorille hauskana yhdessäolona ja huonot puolet kaaoksena, joka rikkoo sosiaalisia suhteita sekä turvallista arkea ja sen edellytyksiä. Samalla analyysi osoittaa, että myös arki hahmottuu nuorten mielikuvissa ambivalenttina: se on turvallista ja perusvarmaa, mutta se voi olla myös sosiaalisesti tylsää ja väritöntä. Siksi sitä halutaan ylittää juomalla, vaikka juomiseen ymmäretään kuuluvan myös riskejä. Tulokset tarjoavat tärkeää taustatietoa julkiselle alkoholikeskustelulle, päätöksenteolle sekä ehkäisevälle päihdetyölle, sillä ne auttavat jäsentämään alkoholin riskitietoisuutta suomalaisessa kulttuurissa.

Juomisen vaihtelevat jännitteet

Suomessa juomisen ambivalenssilla on vuosisajat joutuneet juuret. Juomiseen on aikojen saatossa liitetty paljon hyvää ja paljon paha, ja perinteisesti suhde juomiseen on jakanut kansaa. Juopumus on nähty ihanana ja tavoiteltavana tilana vain osalle suomalaisista, kun taas toisen osan on nähty pysyttelevän siitä visusti erossa.

Vuosisatojen varrella on ollut vaihtelua siinä, kuka juomiseen on samastunut, kuka siitä erottautunut ja millä perusteilla. Juomisen paheksunta on aiemman tutkimuksen mukaan ollut sydämen asia erityisesti papistolle ja muille ylemmille säädyille (varsinkin 1700–1800-luvulla) sekä naisille (varsinkin 1800-luvun lopulta 1960-luvun lopulle). Raittiusaate sai 1800-luvun lopulla koko kansan hetkeksi viinavastaiseksi, mutta jo 1900-luvun alkupuolella raittiusaateesta tuli poliittinen pelinappula. Etenkin valkoisen Suomen edustajat uskoivat, että nouseva, vähäväkin kansanosa pysyy kurissa, kun se pidetään kuivana. Tämä aikaan sai ankaran kontrollipoliitiikan, mikä vieroitti varsinkin valtapelissä hävinneitä alempia sosiaaliryhmiä raittiusaateesta. Heidän pulloihinsa tuli sorretun voimaa sekä uutuudeksi salailun ja kielletyn hedelmän makua. Syyt ihannoida tai paheksua juomista on siis kytetty uskoon, sukupuoleen, poliittiseen kantaa ja yhteiskunnalliseen asemaan. (Apo 2001; Peltonen 1997; Sulkunen, I. 1986.)

1960-luvulta alkaen moraalinen valinta juomisen puolesta tai sitä vastaan on nähty yhä yksilöllisemmäksi. Uskonnot, sukupuolelle tai luokka-ajalle perustuvien identiteettien sijaan kansalaisille on haluttu antaa tasa-arvon nimissä oi-

keus omaan, yksilölliseen elämään, toimeentuloon, sosiaalipalveluihin – sekä alkoholinkäyttöön (Häikiö 2007; Simonen 2013). Samalla yksilöllisiin valintoihin liittyy myös henkilökohtainen velvoite hoitaa homma ja sen seuraukset itse: se juo, joka haluaa ja osaa (esim. Sulkunen, P. 1992). Etenkin juomisesta pidättymistä on viime vuosina tulkittu yksilöllisen kompetenssin näkökulmasta. Juomisesta kieltäytyviä nuoria on tarkasteltu fiksuina ja itsestään huolehtivina subjekteina, jotka haluavat ja osaavat erottautua ”känniäliöiden” konformistisesta laumasta (esim. Lähteenmaa 2007).

Kaikissa näissä tapauksissa juomisen ambivalenssi hahmottuu kuitenkin kahtiajakona juomisen kannattajiin ja vastustajiin. Viime vuosikymmeninä on esitetty myös tulkintoja, joiden mukaan kaksiarvoinen suhtautuminen juomiseen olisi ylipäänsä kuihtumassa kulttuurisen sallivuuden aurinkoon. Esimerkiksi kansallisissa juomatapatutkimuksissa on havaittu 1980-luvulta alkaen, että ”vanha, jyrkän mustavalkoinen ambivalentti suhtautuminen alkoholiin (...) on ainakin osittain korvautunut nyansoidummalla normistolla” (Mäkelä, P. & al. 2009b, 285; Simpura & Partanen 1985, 216). Asenteiden liberalisointumisella on myös selitetty juomisen yleistymistä kaikkien väestöryhmien parissa: kun juomista aiemmin hillinneet kulttuuriset pidäkkeet ovat löystyneet, viina virtaa kansan parissa vapaammin (Mäkelä, K. 1983).

Ei silti voida tulkita, että juomisen ambivalenssi olisi kadonnut suomalaisesta kulttuurista. Juomisesta ei ole tullut yksiselitteisesti hyväksyttävää, minkä voi todeta seuraamalla mitä tahansa julkista keskustelua alkoholista. Sen sijaan on luontevaa ajatella, että ambivalenssi on vaihtanut paikkaa. Se ei enää liity erilaisten sosiaalisten ryhmien kategorisesti erilaisiin alkoholiasenteisiin, vaan siitä on tullut osa juomista itseään: samatkin ihmiset liittävät juomiseen sekä rakentavia että tuhoisia ominaisuuksia (Graham 2003). Alkoholilla on länsimaisissa kulttuureissa joka tapauksessa lukemattomia erilaisia merkityksiä, joten miksei näitä merkityksiä voitaisi kokea yhtä aikaa myös positiivisina ja negatiivisina (vrt. Sulkunen P. 1983). Tämä näkökulma mahdollistaa juomisen ambivalenssin tarkastelun myös kulttuurisessa tilanteessa, jossa ei ilmene ryhmäperusteista alkoholikielteisyyttä. Ambivalenssi ei välttämättä ole purkautunut, vaan muuttanut objektiivisista sosiokulttuurisista rakenteista juomisen subjek-

tiiviseen kokemiseen.

Richard de Visser ja Jonathan Smith ovat tarkastelleet 2000-luvun nuorten brittimiesten käytäntöjä tästä näkökulmasta. Heidän tuloksensa kertovat yhtäältä, että kaikki alkoholia käyttävät miehet ymmärsivät juomiseen liittyvän myös negatiivisia seurauksia. Näitä olivat esimerkiksi aggressiivisuus, kohonnut onnettomuusriski ja oman elämän ongelmien vääränlainen pakeneminen. Useilla miehistä oli myös omakohtaisia kokemuksia näistä. Toisaalta valtaosa miesten kokemista juomisen seurauksista oli samaan aikaan positiivisia ja negatiivisia. Esimerkiksi herkistyminen sosiaaliselle ympäristölle, rohkeuden lisääntyminen ja irtiotto arjen harmaudesta ovat edellä kuvattujen negatiivisten seurausten positiivisia sisaruksia. Tämä vahvistaa tulkintaa, että samatkin kulttuurin jäsenet näkevät yhtä aikaa juomisen molemmat kasvot. (de Visser & Smith 2007.)

de Visserin ja Smithin analyysi on luonteeltaan toteava. Se kuvaa ambivalenssin olemassaolon, mutta ei analysoi sen luonnetta, syitä tai seurauksia pitemmälle. Onkin syytä kysyä, mikä nostaa ambivalenssin positiivisen navan juojien kokemuksessa voitolle eli mikä saa juojat juomaan, vaikka he ymmärtävät myös juomisen negatiiviset seuraukset. Haittojen realisoituessaan ei pitäisi kaiken järjen mukaan – ainakaan sen järjen, jota politiikka ja ehkäisevä päihdetyö yleensä edustavat – juoda lainkaan. Toisaalta voidaan kysyä, millaiseen tärkeysjärjestykseen juomisen koetut hyödyt ja haitat asettuvat juojien omassa kokemuksessa. de Visser ja Smith tulkitsevat kaikkia haastatteluissa esiin tulleita seurauksia keskenään samanarvoisina, mutta esimerkiksi juomisen sosiaaliset vaikutukset, terveystekijät, juoman maku ja hinta tuskin ovat samalla viivalla juojien omassa kokemuksessa. (de Visser & Smith 2007.)

Näitä kysymyksiä on sivuttu suomalaisessa laadullisessa alkoholitutkimuksessa. Vaikka Suomessa ei ole juuri paneuduttu juomisen ambivalenssin empiiriin ulottuvuuksiin, juomisen positiivisina ja negatiivisina koetuista seurauksista on olemassa tutkimustietoa. Juomisen motivaatio paikantuu varsinkin nuorilla ja nuorilla aikuisilla pyrkimykseen kokea sosiaalisia emootioita yhteisissä juomistilanteissa. Tällainen juominen on usein humalahakuista, sillä jaettu humala on yhteisen kokemuksen kulttuurisesti vahvimpiä symboleita. (Maunu & Simonen 2010;

Lehto & al. 2012.) Samalla juomissosiaalisuus ilmenee kuitenkin epävarmana ja hauraana tilana. Sosiaalisuutta uhkaa erityisesti liiallinen juominen, johon liitetään hallitsemattomuutta, väkivaltaa ja sosiaalisista suhteista erilleen ajautumista. Juomisen positiivinen napa merkitsee siis ainakin nuorille ja nuorille aikuisille intensiivistä yhdessäoloa ja negatiivinen napa kyvyttömyyttä muodostaa tai hallita sitä. (Törrönen & Maunu 2005; Mäkelä, K. & Virtanen 1999 [1987]; Lehto & al. 2012.)

Tutkimusasetelma, aineisto ja analyysitapa

Tässä tutkimuksessa selvitän ryhmähaastatteluaineiston avulla, millaisena alaikäiset, eri koulutusasteilla opiskelevat ja eri sosioekonomisista taustoista tulevat tytöt ja pojat kokevat juomisen ambivalenssit. Aiemman tutkimuksen perusteella oletan, että nuoret kokevat ambivalenssin juomisen sisäisenä ominaisuutena eli näkevät juomisessa olevan samanaikaisesti sekä hyviä että huonoja puolia. Oletan myös, että tutkitut nuoret kokevat juomisen ambivalenssin paljolti juomisen sosiaalisten puolten kautta. Kysyn kuitenkin tarkemmin, mitä hyvää ja mitä huonoa juomiseen nuorten mielikuvissa liittyy – millaiset mielikuvat houkuttelevat nuoria juomaan ja mitkä ovat heidän mielikuvissaan juomisen suurimpia riskejä? Lisäksi analysoin, mikä saa nuoret ylipäänsä juomaan, jos he ymmärtävät juomiseen liittyvän myös haittoja.

Kysyn analyysissa myös, ilmenevätkö juomisen hyvät ja huonot puolet tai niiden väliset suhteet samansuuntaisia kaikilla tutkituilla ryhmillä. Vaikka missään ryhmässä ei ilmenisi kategorista alkoholikielteisyyttä tai juomisen sokeaa ihanointia, suomalaisen juomiskulttuurin perinteisesti vahvat ryhmäjaot saattavat tehdä juomiseen liittyvistä mielikuvista eri ryhmissä erilaisia. Onko siis juomismielikuvien ambivalensseissa eroja nuorten sukupuolen tai sosioekonomisen aseman mukaan, ja jos on, mistä se johtuu?

Tutkimuksen aineisto ja sen kokoaminen

Haastatellut ryhmät koottiin taulukon 1 mukaan 16–17-vuotiaista nuorista keväällä 2010.

Ryhmähaastatteluissa kukin ryhmä ohjeistettiin laatimaan kaksi kuvitteellista elokuvakäsikirjoitusta suomalaisen elokuvaan aiheista *hauskin*

Taulukko 1. Ryhmäkeskusteluiden osallistajat.

	Tyttöjä	Poikia
Ammattioppilaitos (kone- ja metalliala), pääkaupunkiseutu	2 ryhmää, 8 osallistujaa	2 ryhmää, 10 osallistujaa
Lukio, pääkaupunkiseutu	2 ryhmää, 10 osallistujaa	2 ryhmää, 12 osallistujaa
YHTEENSÄ	8 ryhmää, 40 osallistujaa	

mahdollinen juomistilanne ja inhottavin mahdollinen juomistilanne. Ryhmiä pyydettiin miettimään sen kaltaisia elokuvia, joihin he itse voisivat samastua ja joiden päähenkilöt olisivat suunnitteen samanikäisiä ja -henkisiä kuin he itse. Ryhmän jäseniä ei pyydetty kuvaamaan omakohtaisia juomiskokemuksia, vaan tarkoituksena oli saada heidät artikuloimaan niitä sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä, joita he mielikuvissaan liittävät hyvään ja huonoon juomiseen. Samasta syystä keskustelijoita rekrytoitaessa ei eroteltu juovia ja juomattomia nuoria. Tutkittavana oli ryhmien kollektiiviset mielikuvat riippumatta niiden jäsenten elintavoista.

Ryhmä laati käsikirjoitukset omaehtoisesti ryhmätyönä ilman, että vetäjä puuttui keskusteluun. Keskustelun aluksi näytettiin virkelistä käsikirjoituksessa käsiteltävistä teemoista (liitteenä). Ryhmä keskusteli ensin omaehtoisesti 20–30 minuuttia hauskimmasta juomistilanteesta, minkä jälkeen ryhmä tiivistä yhteen hauskaa juomistilannetta koskevan käsikirjoituksensa juonen. Tämän jälkeen ryhmät laativat samoin periaattein inhottavaa juomistilannetta koskevan käsikirjoituksen. Haastattelun lopuksi vetäjä esitti ryhmälle tarkentavia kysymyksiä juomisen koetusta hauskuudesta sekä niistä sosiaalisista suhteista, joita kertomuksiin piirtyi (ks. liite 1). Analyysissä tarkastellaan ryhmätöiden päätteeksi esitettyjä käsikirjoitustiivistelmiä sekä käsikirjoitusosuuden jälkeen käytyjä keskusteluita.

Asetelma onnistui hyvin tavoitteessaan tuoda esiin eri nuorisoryhmien kulttuurisia käsitteitä juomisen ambivalensseista. Elokuvat olivat kaikille ryhmille tuttu lajityyppi, joten ryhmien omaehtoinen keskustelu oli luontevaa ja vapautunutta. Keskustelijat artikuloivat elokuvamaisiin kertomuksiin konkreettisesti erilaisia juomistilanteita sekä niihin liittyviä toimintoja, sosiaalisia suhteita ja kokemuksia. (Ks. myös Simonen 2013.)

Ryhmien valinnan taustalla on halu saada tietoa nuorten juomismielikuvien sukupuoli- ja

luokkaeroista. Tätä motivoi keskustelu sosioekonomisista terveyseroista sekä alkoholin suuresta roolista sinä. Koska alkoholihaitat kasautuvat väestötasolla erityisesti alimpien sosioekonomisten ryhmien miehille ja terveyserot ilmenevät jo nuorella iällä (Palosuo & al. 2007; Mäkelä, P. & al. 2009a), on tärkeää saada laadullista tietoa niistä sosiaalisista ja kulttuurisista tekijöistä, jotka rohkaisevat tai hillitsevät eri sosiokulttuurisia ryhmiä edustavien nuorten juomista.

Haastatellut ryhmät eroavat vanhempien koulutustaustan mukaan. Ammattiin opiskelevien vanhempien valtaosa kuuluu työväen- tai alemman keskiluokan ammattiasemiin, kun taas lukiolaisten vanhemmat ovat korostuneesti keskiluokan ja ylempään keskiluokan edustajia.

Siksi voidaan olettaa, että teknisen alan ammattiopiskelijoiden ja lukiolaisten ryhmät heijastelevat laajemminkin eri luokkakulttuurien juomismielikuvia. Myös ikä vaikuttaa tässä suhteessa tutkimusasetelman kannalta edullisesti. Koska haastatelluilla nuorilla ei ole paljoa omakohtaista kokemusta juomisesta, heidän keskustelunsa heijastelevat pikemminkin heidän elinympäristönsä mielikuvia kuin yksilöllisesti koeteltuja näkemyksiä.

Ryhmähaastattelut toteutettiin keskustelijoiden oppilaitoksissa oppituntien aikana. Ryhmät rekrytoitiin yhdessä oppilaitosten opiskelijahuollon työntekijöiden kanssa. Aineisto koottiin opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella ja keruuta koordinoi Elämäntapaliitto (v. 2012 alkaen osa Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:tä). Keskustelut kestivät kaikkiaan 45–90 minuuttia, ja ne videoitiin litterointia varten. Haastateltujen nimet ja muut tunnistetiedot on poistettu tai muutettu tässä raportissa käytettyihin sitaatteihin.

Analyyssitapa

Aineiston analyysissä sovellettiin kolmentyyppisiä laadullisia analyysimenetelmiä, ja aineistoa analysoitiin tietokoneavusteisesti Atlas.ti-aineistohallintaohjelmalla. Yhtäältä juomisen positiiv-

visina ja negatiivisina koettuihin puoliin liittyviä lausumia käsiteltiin *luokitusten analyysin* näkökulmasta: mihin asioihin, tekoihin, ihmisiin, tunnelmiin jne. hauska ja inhottava juominen liitetään, ja mistä se erotetaan (Törrönen & Maunu 2004; Maunu 2008)? Toisaalta hauskaa ja inhottavaa juomista kuvaavia elokuvakäsikirjoituksia tarkasteltiin *narratiivisen analyysin* keinoin kahdesta suunnasta. Ensiksi analysoitiin kertomuksen *keskeiset vaiheet* – aloitus, päätapahtuma(t) ja lopetus – sekä juomisen rooli niissä. Toiseksi analysoitiin kertomusten keskeiset *toimija-asetmat* eli päähenkilöt ja heidän tavoitteensa sekä toimintaa auttavat ja vastustavat tahot. Juomisen asemia ja merkityksiä kertomusten sisäisessä loogiikassa analysoitiin suhteessa näihin kokonaisasetelmiin. Kolmanneksi kertomuksista analysoitiin sitä, millaisen toiminnan kautta tai yhteydessä alkoholia ja juomista *fokalisoidaan* eli tuodaan kerronnan piiriin. Juominen ei nuorten kertomuksissa ole koskaan itseisarvoinen, muusta toiminnasta irrallinen aktiviteetti, vaan siihen liittyy aina runsaasti erilaisia oheistoimintoja. Siksi fokalisaation analyysi narratiiveista tarkoittaa tässä analyysissä lähinnä juomisen oheistoimintojen seuraamista ja juomisen suhteuttamista niihin. (Törrönen & Maunu 2005; Maunu 2011, 46–50.)

Mikä juomisessa on hauskaa?

Kaikki tutkitut ryhmät sukupuolesta ja koulutusasteesta riippumatta liittyivät juomiseen samansuuntaisia positiivisia mielikuvia: juominen on nuorten mielestä hauskaa. Haastattelussa nuorilta kysyttiin kuitenkin tarkemmin, mikä siinä on hauskaa. Vastauksista hahmottuu selkeä nelulotteinen yleiskuva:

- 1) hauskuus on rento, vapaa ja intensiivinen tunne, jota ei voi rationaalisesti tavoitella tai seilitä
- 2) hauskuus on sosiaalista
- 3) hauskuus ylittää arjen rajoja
- 4) hauskuus on turvallista.

Hauskan juomisen tunnepohjaisuus tulee esiin seuraavassa lukiolaistytöjen keskustelussa:

Sanna: Nii, emmä tiiä, nousuhumalassa ku on sellane että voin tehdä mitä vain -fiilis (...)

Eva: Se on sellanen vapautus, sellanen rento... (...) Kylä sen oikeesti tuntee et jos on sellane hyvä kutina, et kyl sen vaa jotenki... Ei sitä sillee pysty kuvaileen et

mist sen tietää, et on hauskaa, sen vaan tuntee ku on hauskaa ja sit sen tuntee ku ei oo hauskaa

Ryhmä 6, tyttöryhmä, lukio

Ammattiin opiskelevat pojat kuvaavat hauskuuden tunnetta toiminnan kautta:

Pete: Sillo ku nauraa

Jugi: Sillon kun tulee hyvii juttui ja nauraa ja lentää hyvää läppää ja semmosta...

Ryhmä 3, poikaryhmä, ammattioppilaitos

Hauskan juomisen sosiaalisuus korostuu seuraavissa keskusteluissa:

Jean: Eiks se oo hauskaa kun on hyvä bosse [porukka], vähä niin ku sekoillaan kännissä vaan, niin ku naureskellaan kännissä, se on siisti mun mielestä sillee (...)

Topi: Semmosel hyväl bossel, jossa on niin ku rento meininki...

Ryhmä 7, poikaryhmä, lukio

Armi: Se on se varmaan, et kaikki on tosi rentoja, syntyy sellanen yhteishenki, tavallaan siinä kaikki pitää hauskaa yhdessä. Mm. kukaa ei kilee [hermostu tai suutu] mistää (...)

Viktoria: Toi oli aika hyvä mitä Armi sano...

Ryhmä 5, tyttöryhmä, lukio

Nuorille hauskan juomisen keskiössä ei siis ole äärimmäiset kokemukset, oman minän tai porukan rajojen koettelu, vaan rento meno omalla porukalla. Tämä on tunnistettu myös aiemmissa tutkimuksissa (esim. Törrönen & Maunu 2005). Juomisella kyllä pyritään ylittämään rajoja, nimittäin arjen rajoja, mutta tämä ilmenee varsin vaatimattomanakin toiveena:

Patrik: Et tota pääsee siit arjest irti, ja sitte ei tarvii miettii mitään negatiivisia asioita, kaikki niinku hyvät jutut pyörii vaan mielessä

Haastattelija: Entäs muut?

Antti: No sama oikeestaan

Jussi: Yhdyn samaan

Ryhmä 2, poikaryhmä, ammattioppilaitos

Arki ilmenee Patrikin kuvauksessa rajoittavana, negatiivisia asioita mieleen suoltavana olotilana. Sen vastapainona hauska juomistilanteessa mieli vapautuu ja täyttyy hyvillä jutuilla. Tätä on luontevaa tulkita sosiaalisena tilana: koska hauska juominen on ensi sijassa sosiaalista, mielen täyttävät hyvät jutut syntyvät porukan yhteisenä vuorovaikutuksena. Harmaa arki puolestaan hahmottuu intensiivisen yhteenkuuluvuuden poissaolona. Arjen rajat ovat yksilöllisiä intressejä, kiireitä ja haasteita, jotka estävät yksilöä tarttumasta yhteisiin ajatuksiin ja tunteisiin

(Mäkelä, K. & Virtanen 1999/1987; Törrönen & Maunu 2005).

Arjen ylittämässä nuoret kaipaavat kuitenkin myös sosiaalista turvallisuutta:

Anssi: Eikö se oo rento meno ja [se et] ei oo mitään semmosta jännitteitä et kukakohan toi on tai tälleen. Eikä tarvii pelätä et jos siel on joku tuntematon ketä tulee ja vetää illan jälkeen turpaan (...)

Ville: Nii ja ylipäättään se että luottaa, ei ees aattele sillee että mitähän täs voi käydä koska luottaa kaikkiin

Ryhmä 8, poikaryhmä, lukio

Hauska juominen ei siis ole holtitonta hulinaa, vaan säädeltyä omistautumista yhteiselle tekemiselle ja tunteille. Tämä vahvistaa tulkinnan, että nuorten juomisen keskeisin tavoite ei ole uhmata vanhempia tai yhteiskuntaa, leikkiä kuolematonta tietoisien riskinoton kautta tai edes iskeä tyttö- tai poikaystäviä, vaan kokea ja jakaa sosiaalisia tunteita oman porukan kesken (Törrönen & Maunu 2005, 279; Simonen 2007; Lehto & al. 2012). Sama logiikka toistuu kaikkien haastateltujen ryhmien keskusteluissa eikä siinä ilmene eroja sukupuolen sen enempää kuin koulutusasteen suhteen.

Myös juomisen keskeiset ambivalenssit viritivät nuorten mielikuvissa näiden teemojen ympärille. Nuoret kokevat hauskan juomisen positiivisena poikkeustilana, mutta samalla he liittävät siihen riskejä ja uhkia, mistä kertoo heidän turvallisuuden kaipuunsa. Tämä vahvistaa aiempien tutkimusten havaintoja juomisen sisäisistä ambivalensseista.

Keskusteluihin hahmottuu myös näkemyksiä siitä, miksi arkea ylipäänsä pyritään ylittämään, vaikka juomistilanteet koetaan riskialttiimpiina kuin perusturvallinen arki. Juomiseen liittyvä sosiaalisten kokemusten ja tunteiden kaipuu kertoo, että nuorten mielikuvissa arki ei aina tarjoile riittävän lujia sosiaalisia kokemuksia. Tämä on juomisen ambivalenssin toinen akseli, jota ei ole aiemmissa tutkimuksissa tunnustettu. Juomisen lisäksi itse arki, jota juomalla ylitetään, ilmenee nuorille kaksikasvoisena: turvallisena, mutta vähän tylsänä.

Hauskat juomistilanteet: yhdessä arjen yli

Ambivalenssin akselit tarkentuvat, kun analysoidaan ryhmien tuottamia käsikirjoituksia hauskoista inhottavista juomistilanteista. Hauskojen

tilanteiden analyysi tuo esiin juomiseen liitettyjä hyviä puolia, mutta myös niitä valintoja ja mahdollisia uhrauksia, joita nuoret ovat valmiita tekemään hauskan juomisen eteen. Tämä valaisee juomisen hyvien ja huonojen elementtien keskinäisiä painoarvoja.

Seuraava lukiolaistytöjen ryhmän kertomus hausimmasta juomistilanteesta kiteyttää kertomusmuodossa hauskan juomisen neljä edellistä pääteemaa:

Sanna: Alkaa sillee, et porukka alkaa valuun sinne bileiden pitopaikkaan

Eva: Joku tuo vähän musaa ja alotetaan sitä siin kuunteleen ja kerrotaan vähän viikon kuulumisia ja sellasia
Sanna: Niin ja kaikki alottelee siinä, ja sit sinne tulee se ihminen ketä on jo hyvässä maistissa ja sit se jotain siin sekoilee ja muilleki tulee se filis siin sit sillee

Adriana: Nii pelleillee ja sit kaikki nauraa mukana ja kaikki iteki alkaa juomaa

Eva: Niin ja sit mennää vähän häiritsee naapureita (naurua) ja sit tehään kärrynpyöriä, ”kattokaa kaverit mitä mä osaan”

Sanna: Viuhahdus (naurua)

Viktoria: Just kaikkee sellasta sekoilua, hauskaa sekoilua

Sanna: Pariskunta riitelee ja sopii ja kaikki on hyvin

Linda: Ja muut nauraa vierestä kun ne tappelee jostain älyttömästä

Eva: Sitte päättyy siihen, että sekoilijat on sammuneet ja kadonneet. Sitten toisetkin lähtee siitä kotiin tai menee nukkun. Yks tai kaks jää siivoamaan siihe, vähä korjaileen, ettei tarvi seuraavana aamuna ihan kaikkee [tehdä]

Sanna: No eiköhän se oo siinä

Ryhmä 6, tyttöryhmä, lukio

Yhteinen juominen ja yhden ihmisen innostuminen valmistaa koko juhlivaa porukkaa ”siihen filikseen”. Tämä muodostuu ”hauskasta sekoilusta”, intensiivisestä, näennäisen tarkoituksettomasta ja vähän kurittomastakin toiminnasta, joka irrottaa juojia arjen pidäkkeistä ja hitsaa ryhmää yhteen.

On huomionarvoista, että juomista ei kuvata kertomuksessa aloituksen jälkeen lainkaan. Tämä kertoo, että juominen tai humala ei ole toiminnan varsinainen tavoite, vaan tunnelmaa ja sosiaalisuutta voiteleva apuaine. Juominen rinnastuu vitsailuun, viuhahteluun ja muuhun hauskaan sekoiluun, jotka kaikki ovat ryhmän yhteistunnetta palvelevia aktiviteetteja. Samalla alkoholin läsnäoloa voidaan pitää merkinä siitä, että käsillä on yhteinen erityistilanne. (Törrönen & Maunu 2005.)

Toisaalta arjen ylittämisen lisäksi tilanne myös kiinnittyy monin tavoin arkielämään ja sen turvallisuutta luoviin puitteisiin. Ensiksi juomi-

nen tapahtuu jonkun porukan jäsenen (ja hänen vanhempiansa) kodissa, arjen turvasatamassa, jota samoin kuin sen haltijaa kunnioitetaan pidättymällä suorasta örvellyksestä ja huomioimalla myös loppusiivous. Arjen puitteita ei haluta vaarantaa juomalla. Toiseksi arjen kunnioittamiseen viittaa tapahtumien ajankohta. Kuten suomalainen juominen yleensä, tapahtumat sijoittuvat iltaan ja yöhön: porukan jäsenet kokoontuvat yhteen kukin omista askareistaan, ja aamun koittaessa he ovat taas omillaan jatkamassa niitä. Juominen ei siis ilmene pyrkimyksenä rikkoa juojien arkisia intressejä tai identiteettejä, vaan pikemminkin yhteistunnetta lähdetään kasvattamaan niiden seasta ja keskeltä. Arjesta otetaan aikalaisia yhteiselle virkistysmatkalle, minkä jälkeen jatketaan voimaantuneina omaa elämää.

Hauskan juomisen ryhmäerot: kuinka sosiaalisuus saavutetaan?

Kaikki tyttöryhmät koulutusasteesta riippumatta kuvasivat hauskimpana juomistilanteena edellisen kaltaisia turvallisia ja säädeltyjä, yksityisisä tiloissa tapahtuvia irtiottoja. Jonkin verran variaatiota ilmenee tapahtumakuluissa ja puitteissa, joissa yhteinen tunnelma saavutetaan. Seuraava ammattiin opiskelevien tyttöjen kertomus kuvaa yökerhotyypistä biletyö-iltää, joka tapahtuu kuitenkin yksityistiloissa henkilöiden alaikäisyyden vuoksi:

Ansku: Ne oli 17 v. synttäribileet. Ne oli vuokrannu tilan Helsingistä, sinne tuli kaikki dj:t ja kaikki tämmöset, baarimikko ja baaritiski ja kaikki. Sitteen siellä oli se synttärisankari, sen kaks parasta kaverii ja sit siellä oli paljon miehiä tietty ja muita kavereita. Ne synttärisankari ja parhaat kaverit tuli sinne paikalle Hummeri-limusiiniin. Ne juhlal alko kaheksan aikaan ja loppu aamulla ja ne juomat sai sieltä baaritiskiltä ja se baarimikko teki ihan mitä tahansa drinkkejä ja silleen. Siellä tuli kumminkin pari tappelua, mut sitteen kun niillä oli portsari, sitteen se heitti ne [tappelijat] pois sieltä. Kaikilla oli ihan sikahauskaa ja ne oli parhaat bileet ikinä, mutta sit kyl kaikki pysty kumminkin huolehtii itsestään...

Ryhmä 4, tyttöryhmä, ammattioppilaitos

Kertomuksessa on kimallusta, luksusta, säpinää ja huomiota. Sen kuvasto limusiineineen, ilmaisine drinkkeineen, flirttailuineen ja pikku tappeleineen kulkeutuu edellistä kertomusta kauemmas arjen kotoisista puitteista. Tätä voidaan tulkita osoituksena siitä, että ammattiin opiskelevat tytöt mieltävät itsensä itsenäisempinä ja van-

hemmista riippumattomampina toimijoina kuin edellisen kertomuksen lukiolaistytöt. Ammattiin opiskelevat nuoret tavoittelevat ylipäänsä itsenäistä elämää varhemmin kuin pidemmälle koulutusuralle suuntautuvat lukiolaisnuoret: edelliset muuttavat kotoa pois ja pyrkivät työelämään useita vuosia jälkimmäisiä aiemmin.

Toisaalta ammattiin opiskelevien tyttöjen kuvaama tilanne on erityisyydessäänkin turvallinen ja säädelty. Järjestystä ylläpitämään ja hauskuutta turvaamaan on värvätty erityinen henkilö, portsari. Kertomus päättyy sen korostamiseen, että kaikki läsnäolijat pysyvät toimintakykyisinä ja yhteistyöhaluisina. Juomisellakaan ei ole kertomuksessa suurta merkitystä sen jälkeen, kun notkuvilla pullohyllillä on alleviivattu tilanteen tyylikkyyttä. Tärkeintä on intensiivinen ja tasaveroinen yhdessäolo: ”kaikilla oli ihan sikahauskaa”. Peruslogiikaltaan ja merkityksiltään ammattiin opiskelevien tyttöjen biletyökuvaus muistuttaa siis hyvin paljon aiempaa lukiolaistytöjen kotibilekuvausta. Ainoastaan kertomusten kuvastot ja niiden kantamat mielikuvat toimijoiden itsenäisyyden asteesta poikkeavat toisistaan.

Keskeinen naisten juomiseen liitetty määre on perinteisesti ollut kontrolli sekä tähän liittyvä hoivarationaliteetti: naisten on ajateltu huolehtineen ensi sijassa siitä, että muillakin on kivaa. Siksi olisi houkuttelevaa ajatella, että pyrkimys tahdikkaaseen ja kontrolloituun, sosiaalisuudelle alisteiseen juomiseen olisi nimenomaan työlle ja nuorille naisille tyyppillinen mielikuva. (Vrt. Simonen 2013.) Kuitenkin myös tämän tutkimuksen toinen lukiolaispoikien ryhmä laati täsmälleen samanhenkisen, rauhallisen ja säädellyn juomiskuvauksen, joka suuntautuu jonkun porukan jäsenen vanhempien omistamalle kesämökille. Hillitty ja sosiaalinen juominen kuuluu siis paitsi tyttöjen, myös monien poikien – ainakin keskiluokkaisessa kulttuurissa kasvaneiden – mielikuviin ihanteellisesta alkoholinkäytöstä. Siksi sitä voidaan pitää nuorten mielikuvissa tärkeänä hyvän juomisen kulttuurisena perustyyppinä, mitä myös Törrönen ja Maunu esittävät artikkelissaan nuorten aikuisten juomistilanteista (Törrönen & Maunu 2006, 207; ks. myös Simonen 2007).

Ammattiin opiskelevien poikien kertomukset hauskimmista juomistilanteista puolestaan poikkeavat tästä logiikasta. Molemmat ryhmät laativat samankaltaiset kertomukset katutappelusta:

Riku: Meillä oli kaks kanisterii kiljuu, kaks pulloo Leiskaa [Leijona-viinaa], kolme lavaa [24 tölkin salkkua] bisseä. Sit me mentiin steissille, sillon oli vappu tietenkkin ja sit vedettiin pari pulloo Leiskaa ja lavoja ja sitte mentii Kaivariin [Kaivopuistoon], juotii loput. Sit tuli jotai rähinää joittenkin tyyppien kaa ja sit kytät tuli ja sit heitettiin sit toista pulloa päähä ja sitte herättiin Kisiksen [Kisahallin] purkast aamul...

Ryhmä 3, poikaryhmä, ammattioppilaitos

Tämä kertomus eroaa monin tavoin aiemmista. Siinä missä aiemmin kuvatut tilanteet ovat säädeltyjä sekä turvallisuus- ja konsensushakuisia, tämän kertomuksen riehunta on rajua ja konfrontoivaa. Arjen säännöt jäädytetään tilanteessa kokonaan eikä juomistilanteen turvallisuudesta välitetä, vaan kertomuksessa säännätään kaupungin kaduilla päätä pahkaa kohti hengenvaarallisia tekoja.

Pinnan alla kertomuksissa on kuitenkin myös paljon yhteistä. Ensinnäkin kaikkien kertomusten keskiössä on tiivis kaveriporukka, ”me”, joka tekee ja kokee kaiken yhdessä. Poikien kertomuksessa heittäytyminen oman porukan yhteyteen on niin vahvaa, että se ylittää lain ja hyvien tapojen rajat. Kuitenkin tappelun funktio kertomuksessa on palvella oman ryhmän yhteishenkeä ja kuvata sen ehdotonta tiiviyttä. Tarkoitus on sama kuin ammattiin opiskelevien ja lukiolaistytöjen tarinassa, ainoastaan keinot ankarammat.

Toiseksi juominen ei myöskään ammattiopiskelijapoikien kertomuksessa muodostu tärkeimmäksi toiminnoksi. Sen huippukohta on marssi steissiltä Kaivariin ja porukalla tappelua siellä. Vaikka pojat kuvaavat kertomuksensa alkuvaiheessa juomista yksityiskohtaisesti kaikessa yletömyydessään, niin juomisen kuvaus jää tähän. Pullo muuttuu tarinan edetessä pähteestä tappeluseeksi, eikä ryyppääminen ole enää tapahtumien huippukohtana esillä.

Kolmanneksi, niin kauas kuin ammattiopiskelijapoikien kertomuksen tapahtumat arjesta kulkeutuvatkin, ne myös kiinnittyvät arjen reunoihin siinä missä muidenkin ryhmien tarinat. Tapahtumat irrotetaan arjesta vappuun ja sen lisäksi iltaan ja yöhön, mikä on epäsuora tunnustus arjen säännöille: näin riehutaan vain harvinaisissa erityistilanteissa. Lisäksi arkielämää ja sen ehtoja edustavat kertomuksessa poliisit. Poliisia voidaan karnevaalin aikana uhmata väkivaltaisesti, mutta lopulta poliisin tahtoon taivutaan kuin seitsemän veljestä aapisen ääreen. Poliisi myös saattaa kertomuksen takaisin arkeen, joka alkaa seuraavana aamuna.

Tästä näkökulmasta kertomusten perusero on siinä, millainen toiminta tuottaa juomistilanteeseen kokoontuneelle porukalle yhteenkuuluvuuden kokemuksen. Ammattiin opiskelevien poikien kertomuksessa on runsaasti perinteistä kylä- tai korttelitappeluhenkeä. Siinä ”me” kokee keskinäisen yhteytensä vahvimpana, kun se haastaa avoimesti ”muuta”, meistä poikkeavia ryhmiä. Tappelu on myös korostetun toiminnallinen yhdessäolon muoto, jossa tavoitteellaan yhteenkuuluvuuden, luottamuksen ja tuen kokemuksia suoran toiminnan kautta. Lukiolaistytöjen kertomuksissa samat kokemukset syntyvät hienovaraisen verbaalisen vuorovaikutuksen keinoin ja ammattiin opiskelevien tyttöjen kertomuksessa selkeän ja säädellyn biletyssymboliikan varassa. Tyttöjen kertomuksissa ei myöskään haasteta, ei edes kohdata oman ryhmän ulkopuolisia.

Kaikkien kertomusten pohjalla on kuitenkin sama, keinotkin pyhittävä tarkoitus: luoda omalle porukalle erityistilaa ja -aikaa, jossa yhteiset kokemukset virtaavat vapaina ja voimakkaina. Eroa on vain siinä, millaisella logiikalla erityistilanne tuotetaan. Tästä näkökulmasta työväenluokkaisten ammattiopiskelijapoikien kertomuksen näennäinen uhmakkuuskaan ei motivoitu halusta rikkoa arkea tai yhteiskuntaa. Kyse on heille erityisestä keinosta kokea yhteenkuuluvuuden tunteita. Vaikka se näyttäytyy tuhoisana ja vaarallisena yhteiskunnan valtavirralla, se ei välttämättä ole sitä heille itselleen ainakaan siinä määrin, että se estäisi heitä ryyppäämästä tai tappelemasta yhteistunteen saavuttamiseksi.

Vaaran viehätys: sosiaalisuuden rakenteet ja repertuaarit

On selvää, että tappelukertomuksia laativille työväenluokan pojille voidaan ennustaa alkoholiperäisiä tapaturmia tai muita ongelmia, jos heidän juomisensa ja yhteistunteen tavoittelunsa saa kuvatuunlaisia muotoja myös todellisuudessa. Tällaiseen viittaavat myös tilastot: alkoholihaitat kasautuvat väestötasolla alimpiin sosioekonomisiin ryhmiin ja samakin alkoholimäärä vie työväenluokan miehen sairaalahoitoon todennäköisemmin kuin keskiluokan edustajan (Mäkelä, P. & al. 2009a; Mäkelä, P. & Paljärvi 2008).

Mikä sitten tekee haastateltujen ammattiin opiskelevien poikien yhteistunteen tavoittelusta näin rajua, jos kyseessä ei ole uhma yhteiskuntaa

vastaan, poikkeuksellinen nuoruuden hurjapäisyys tai jokin muu helppo mutta paikkansapitämätön selitys? Tämän tutkimuksen aineisto antaa eväitä sosiaaliselle selitykselle. Kyse on sosiaalisista repertuaareista ja toimintatavoista, joiden varassa ammattiin opiskelevat pojat elävät ylipäänsä sekä niistä puitteista, jotka jäsentävät näitä repertuaareja heidän elämäntavassaan.

Seuraavassa ammattiin opiskelevat pojat kertovat, millaisissa porukoissa he yleensä juovat:

Jouni: No yleensä se [juomisporukka] on se sama, mut on sit muitakin, vähä vaihtelee

Antti: Mä aina lähden saman seuran kaa, mut sit siellä joku lähtee ja tulee lisää

Haastattelija: Entäs muut?

Jussi: Kyl se on aika sama kun Jounilla, et yleensä sama porukka ja sitte välillä vaa heittelee

Haastattelija: Mistä te tunnette nää peruskaverit?

Jussi: Vanhoja tuttuja

Antti: Mullakin on samalt luokalt [peruskoulun] ykkösluokasta asti

Ryhmä 2, poikaryhmä, ammattioppilaitos

Kaveriporukat ovat tiiviitä, perustuvat pitkälle tuntemiselle, eikä niitä ole usein kuin yksi. Porukat kuvataan noin vain olemassa olevina, annettuina, eikä niiden luonnetta ja historiaa avata kuin lakonisesti ja erikseen kysyttäessä. Ero lukiolaispoikien keskusteluun on silmiinpistävä:

Ville: Mul on yks porukka joka mul on ollu riparista asti ollu tosi kiintee, et siin on ihan selkeesti mun parhaat kaverit. Siin on niinku kaks poikaa, kolme tyttöä plus minä, sellanen et me mennään [sillä porukalla] joka paikkaan. (...) Mut sit toisaalt mul on (...) Stadis ihan toinen posse, joitten kaa mä on ollu ala-asteella samalla luokalla joskus. Mä tutustuin niihin uudestaan vasta joskus kaks vuotta sitten, et niitten kaa ain välillä tulee [oltua]. Sit mul on ihan tämmönen randomisti kerääntyny ryhmä henkilöitä, joss on Kirkkonummelt muutama ja tällane, joitten kaa mä meen aina festareille ja rock-konsertteihin. Et [niiden] kaa mä [en oo] ikinä arkena, mut ne sattuu oleen siellä [juhlassa] aina (...)

Pekka: Itelläkin just lukiossa on [yksi porukka], sen kaa käy aina jossain. Sit on nää lapsuuden kaverit, yläaste- ja muut vähä vanhemmat kaverit ja niitten kaa käy jossain. Sit on tää harrasteporukka, et [siinä mä] liikun semmoses porukas [jossa] on varmaan kaksikymmentä keski-ikä, sit niitten kaa käy jossain muualla taas... Kolme eri porukkaa, kaikis tuntee olosa niinku kotosaks.

Markus: Joo se on vähän sama, et ku on tullu uuteen lukioon tullu [niin täällä on] uus porukka jonka kaa on. Ja sit osan [kavereista] kaa ollu (...) niinku yhessä vuotta samalla luokalla ja oltu aika pitkään hyviä kavereita, nii niitten [kanssa] hengaillaan...

Ryhmä 8, poikaryhmä, lukio

Lukiolaispoikien sosiaalinen elämä ilmenee sukukulointina erilaisissa porukoissa. He solmivat

uusia ystävyysuhteita uusissa tilanteissa, mutta hoitavat aktiivisesti myös vanhoja suhteitaan. He myös kuvaavat itseään ja suhteitaan oma-aloitteisesti ja perusteellisesti, aivan toisella tapaa kuin lakonisen pidettyvät ammattiopiskelijapojat, mikä eittämättä antaa lukiolaisille laajemmat valmiudet hoitaa ihmissuhteitaan myös tulevaisuudessa. Kaikki haastatellut tyttöryhmät muistuttavat näiltä osin sosiaalisesti moniruokaisia lukiolaispoikia, jolloin ammattiin opiskelevat pojat erotuvat paitsi hauskojen juomistilanteiden kuvauksiltaan, myös sosiaalisilta repertuaareiltaan selkeästi omanlaiseksi ryhmäkseen.

Samansuuntaisia havaintoja on tehty myös kansainvälisissä tutkimuksissa. Niiden mukaan sosiaalisten verkostojen monipuolisuus ja aktiivinen samanhenkisen seuran etsiminen on tunnusomaista keskiluokille, kun taas työväenluokkien sosiaaliset suhteet perustuvat sukulaisuudelle, työkaveruudelle, naapuruudelle ja muille annetuille asemille (Spencer & Pahl 2006, 167–171). Taustalla voidaan nähdä kokonaisvaltaisia maailmankuvien eroja. Siinä missä maailma avautuu keskiluokalle yksilöllisten valintojen avoimena näyttämönä, työväen kulttuurin moraalinen lähtökohta on annettuihin aseisiin ja olosuhteisiin sopeutuminen, oman paikkansa täyttäminen (Bernstein 1964). Tämä koetaan eräänlaisena rehellisyytenä: ihminen on sitä miltä näyttääkin, tilanteesta ja seurasta riippumatta, eikä yritä tavoitella itselle mitään omaan asemaan kuulumatonta. Puolestaan naisten ja keskiluokan miesten arvostama sosiaalinen joustavuus ja monipuolisuus ilmenee työväen kulttuurin miehille vieraana, jopa nolona hössöttämisenä.

Näissä puitteissa myös haastateltujen ammattiin opiskelevien poikien erityinen juomissosiaalisuus käy ymmärrettäväksi. Yhteenkuuluvuuden kokeminen on ihmisen vahvimpia tarpeita etenkin nuoruudessa, ja jos sen saavuttamiseksi on vain yksi ryhmä tai kanava, siitä on otettava kaikki irti. Tämä motivoi ehdotonta, omistautuvaa ja kokonaisvaltaista heittäytymistä ainokaisen porukan huomaan.

Toisaalta jos sosiaaliset verkostot ja niiden tarjoamat sosiaaliset emootiot ovat lähtökohtaisesti niukkoja, mahdollisuudet kokea yhteenkuuluvuutta jokapäiväisessä elämässä ovat vähäiset. Toisin sanoen jos hauskuus on vuolaana virtaavaa yhteistunnetta, niin tämän tutkimuksen ammattiopiskelijapoikien arki on sosiaalisesti muita ryhmiä virikkeettömämpää, koska heidän sosiaa-

liset repertuaarinsa ovat rajallisemmat. Tämä voi kasvattaa heidän motivaatiotaan tavoitella hauskaa yhteenkuuluvuutta arjen tuolla puolen muita ryhmiä suuremmaksi ja samalla lisätä heidän alttiuttaan tehdä äärimmäisiä tekoja yhteenkuuluvuuden tunteen saavuttamiseksi. Tämä ei ole laiskuutta, piittaamattomuutta, riskiymmärryksen puutetta tai osoitus alhaisesta älykkyydestä (vrt. Gottfredson 2004), vaan päämäärärationaalista toimintaa niissä puitteissa, joissa haastattelut elävät.

Voidaan tiivistää, että sosiaalisuuden jano on haastatelluilla ammattiin opiskelevilla pojilla äärimmäisen vahvaa, mutta heillä on vain yksi ja kapea pilli, jolla sammuttaa janoa. Siksi heidän täytyy imeä tästä pillistä naama punaisena ja posket lommolla. Humalaisen joukkotappelun kuvaus on ilmaus tästä janosta ja pyrkimyksensä sammuttaa sitä. Sosiaalisuuden mahdollisuudet ja ehdot ovat rakentuneet ammattiopiskelijapoikien elämäntavassa sellaisiksi, että yhteistunteen saavuttaminen voi jättää varjoonsa suuretkin riskit.

Myös tämä tulkinta saa tukea kansainvälisistä tutkimuksista. Tuore tanskalaisutkimus osoittaa, että sikäläisten nuorisokotien miespuolisten asukkaiden arkea läpäisee kaikenkattava tylsyyden kokemus eli omaehtoisen toiminnan ja sosiaalisten suhteiden heikkous. Tämän vastapainoksi nuorisokodin pojat pyrkivät aiheuttamaan pientä hauskaa säpinää ivaamalla tai rikkomalla hoitolaitoksen sääntöjä aina kun mahdollista, vaikka se onkin vastoin heidän pidemmän tähtäimen etuaan eli palaamista yhteiskuntaan hoitolaitoksen ulkopuolelle. (Torbenfelt Bengtsson 2012.) Myös brittiläiset John Parker ja Hilary Stanworth esittävät, että kollektiivista, riskihaikuista käyttäytymistä voidaan pitää sosiaalisuuden vahvistamisen tekniikkana. Riskeillä haetaan sosiaalista arvostusta ja tunnustusta. Nykyisessä eriytyneessä ja moniarvoisessa yhteiskunnassa ”riskipuheella ja -käyttäytymisellä voi olla sama rooli kollektiivisen solidaarisuuden vahvistamisessa ja symboloimisessa kuin mitä Durkheim tarjosi Jumalalle ja uskonnollisille rituaaleille”. (Parker & Stanworth 2005, 332, suom. AM; ks. myös Goffman 1967.) Tämän tutkimuksen anti tähän keskusteluun on havainto, että motivaatio korostuneen riskialttiille käyttäytymiselle voi liittyä sosiaalisten suhteiden rakentamiseen ja sitä kautta sosioekonomiseen asemaan sekä sukupuoleen.

Inhottavat juomistilanteet: kaaos ja arjen hajoaminen

Nuorten kertomukset inhottavista mahdollisista juomistilanteista täydentävät ja tarkentavat kuvaa heidän kokemistaan juomisen eduista, haittoista ja ambivalensseista. Inhottavien kertomusten elementit ovat kaikilla ryhmillä samansuuntaisia, eikä niissä ilmene ryhmäkohtaista vaihtelua. Myös ammattiin opiskelevien poikien kertomukset sisältävät tässä suhteessa samat peruselementit kuin muiden ryhmien tarinat. Nämä summaa nasevasti toinen lukiolaispoikien ryhmä:

Jasu: Päähenkilö pitää kotibileet, homma karkaa käsisistä, talo täynnä tuntemattomia, päähenkilö ämpärikännissä eikä pysty kontrolloimaan. Sitten vihamiehet tulevat (...) talossa mikään ei ole enää paikallaan eikä mikään kunnossa, riitapukareita paikalla, syntyy tappeluita, ja sit herää kauheassa krapulassa talo hajalla.

Ryhmä 8, poikaryhmä, lukio

Tässä kuten muissakin kertomuksissa juomisen inhottavuus liittyy kahteen asiaan. Ensinnäkin juomisen positiivinen taikapiiri kääntyy nurin sosiaalisesti kaaokseksi, kun ”vihamiehet” tulevat ja aloittavat tappelun. Toiseksi paha juominen tuhoaa arjen puitteita, tässä tapauksessa rikkoo kodin, arjen pesäpaikan.

Tyypillisin huonon juomisen seuraus on tappelu, jota kuvataan koko aineistossa viidessä inhottavassa kertomuksessa kahdeksasta. Sen lisäksi kaaokseen liitetään kahdessa tyttöryhmän kertomuksessa seksuaalista hyväksikäyttöä. Kaikissa tapauksissa juomisen tavoite, oman porukan intensiivinen yhdessäolo, muuttuukin porukan vihamielisyydeksi ja kääntymiseksi juojaa vastaan.

Tämä tuo esiin juomisen sisäisen ambivalenssin pääulottuvuuden: juominen on sekä lupaus yhteisestä ilosta että potentiaalinen kauhun kurimus. Tätä vahvistaa se, että hauskojen ja inhottavien tilanteiden lähtökohdat ovat periaatteessa identtiset. Molemmat sijoittuvat arjesta irtautuvaan erityismaailmaan, johon heittäydytään porukalla hakemaan virkistystä. Ero on siinä, että inhottavissa juomistilanteissa tapahtuu jotain, joka maalaa kaiken mustalla ja muljauttaa tapahtumat hauskalta radaltaan. Kuitenkaan ryhmähaastatteluissa ei kuvata niitä konkreettisia teki-jöitä, jotka heilauttavat periaatteessa hyvistä aineksista koostuvan juomistilanteen kaoottiseksi. Niin vain käy. Tämä osoittaa juomisen hauskojen ja inhottavien elementtien olevan erottamatomat Yin ja Yang, eikä toista esiinny ilman tois-

ta (Graham 2003).

On huomionarvoista, että kaaoskokemusten pohja ilmenee nuorille sosiaalisena siinä missä positiivisten kokemustenkin. Kaaosta ei voida selittää pelkästään juodun alkoholin määrällä, vaikka inhottavissa kertomuksissa liiallinen juominen usein johtaakin kontrollin menetykseen. Tärkeämpää on, että ”ämpärikännissä” rehottavan juojan ympärillä tapahtuu jotain muuta inhottavaa – väkivaltaa, kodin turmelemista, hyväksikäyttöä, autokolareita – jotka nielevät juojan kitaansa tämän voimatta tehdä asialle mitään. Jos ”överikänni” sattuu rauhallisessa ja turvallisessa ympäristössä, kokemus on epämiellyttävä mutta ei painajaismainen. Näin inhottavan juomisen kaoottisuus on nimenomaan pahaa, vääränlaista sosiaalisuutta (Lehto & al. 2012).

Paha juominen aiheuttaa nuorten kertomuksissa myös vaurioita hyvälle ja turvalliselle arkielämälle. Oman kodin tuhoutumista juomisen seurauksena kuvataan neljässä kertomuksessa kahdeksasta. Koska kaikki haastateltavat kahata lukuunottamatta asuvat kotona vanhempiensa kanssa, koti symboloi paitsi fyysistä turvapaikkaa, myös vanhempien huolenpitoa ja luottamuksellisia perhesuhteita. Näiden asettuminen vaakalaudalle on viime kädessä moraalinen uhka, elämän nurkkakivien vaaraantumista. Kodin hajottamista voidaan pitää yleisemminkin vertauskuvana sille, että juominen ei pysy määrätyllä erityispaikallaan arjen tuolla puolen, vaan se valuu arkeen ja alkaa syövyttää sen edellytyksiä. Tämä on niin ikään moraalisesti motivoitu uhka: Mary Douglasin tunnetun teorian mukaan lika ja vaara ovat pohjimmiltaan tekoja, asioita tai esineitä väärässä paikassa (Douglas 2000/1966).

Kodin hajottamisen lisäksi yhdessä inhottavassa kertomuksessa kuvataan alkoholimyrrykytystä ja yhdessä rattijuopon aiheuttamaa kuolemaa. Myös nämä voidaan tulkita tilanteiksi, joissa paha juominen syö arkielämän edellytyksiä – näissä tapauksissa tuhoaa juojan oman toimintakyvyn. Myös seksuaalista hyväksikäyttöä voidaan tulkita tästä näkökulmasta, sillä se voi suistaa uhrin raiteiltaan pitkäksi aikaa. Niin ikään riidoilla ja tappelulla oman porukan kesken voi olla tuhoisia seurauksia arkielämän sosiaalisille suhteille.

Nämä tulkinnat vahvistavat sen, että hyvä, arkea ylittävä juominen edellyttää suomalaisnuorten mielikuvissa hyvän arjen, jonka hedelmistä nauttia tilapäisesti arjen ulkopuolella. Sellainen juominen, joka ei iloitse arjen arvoista eikä

kunnioita niitä – tai suorastaan uhkaa niitä – on nuorten mielikuvissa lähtökohtaisesti vaarallista ja tuhoisaa (myös Törrönen & Maunu 2005). Nuorten mielikuvissa on siis tärkeää erottaa juominen selkeästi arjesta ja pitää arjen turva alkoholittomana.

Näiltä osin 2000-luvun nuoret liittyvät suomalaisen juomiskulttuurin vuosisataiseen perinteeseen, jossa juomistilanteet erotetaan kategorisesti muusta elämästä (Apo 2001). Tällä pyritään puhdistamaan juomisen hyvinä ja oikeutettuina koettuja puolia sen pahoista ja vaarallisista seurauksista. Alkoholin erottaminen arjesta ja kytkeminen juhlaan on kulttuurinen keino hallita viinan voimaa ja vaaroja.

Tämä kertoo, että myös ambivalenttiin juomiskulttuuriin liittyy omanlaistaan säätelyä. Tästä näkökulmasta ns. eurooppalaisen, integroidun juomiskulttuurin haikailu Suomeen on katteetonta ainakin sillä perusteella, että viinimaissa juomisen epävirallinen säätely olisi jotenkin tehokkaampaa tai toimivampaa. Omaehtoista säätelyä on Suomessakin, mutta se on laadullisesti erilaista ja toimii eri logiikalla.

Inhottavien juomiskertomusten analyysi vahvistaa myös sen aiemmissakin tutkimuksissa tehdyn havainnon, että varsinaiset terveyshaitat eivät kuulu nuorten mielikuvissa juomisen huonoihin seurauksiin (Törrönen & Maunu 2005; Lehto & al. 2012). Tämä ei tarkoita, etteivät nuoret ymmärtäisi juomiseen liittyvän myös vaaroja. Ne eivät vain määrity nuorille oman kehon somaattisten toimintojen kautta, vaan ne koetaan sosiaalisina ja moraalisisina. Sellaisina niihin on myös vaikutettava, jos ehkäisevä päihdetyö tai päihdepolitiikka haluaa olla nuorten parissa tuloksellista.

Hauskuus ja tylsyyt, turva ja vaara

Tutkimuksessa kysyttiin, millaisena juomisen ambivalenssi ilmenee alaikäisten suomalaisnuorten mielikuvissa. Mitä hyvinä ja huonoina koettuja puolia erilaiset nuorten ryhmät liittävät juomiseen? Mikä ajaa positiivisia puolia nuorten mielikuvissa voitolle niin, että he ylipäänsä juovat, vaikka ymmärtäisivät juomiseen liittyvän myös haittoja? Lisäksi tutkimuksessa kysyttiin, ilmeneekö ambivalenssin kokemisessa ryhmäkohtaisia eroja sukupuolen tai sosioekonomisen aseman mukaan.

Analyysin perusteella suomalaisnuorten juomisen ambivalenssit liikkuvat kahdella pääakselilla, jotka voidaan tiivistää alla olevaan kuvioon 1.

Sukupuolesta ja sosioekonomisesta asemasta riippumatta juominen ilmenee nuorten mielikuvissa yhtäältä intensiivisenä sosiaalisuutena, yhteenkuuluvuuden ja muiden sosiaalisten emootioiden jatkuvana virtana. Tätä on hauskuus. Toisaalta juominen on nuorille samalla potentiaalinen vaaran, sosiaalisen kaaoksen, onnettomuuksien ja kauhun lähde. Tämä juomisen sisäinen kaksijakoisuus on linjassa aiemman kotimaisen ja kansainvälisen tutkimuksen kanssa (Törrönen & Maunu 2005; Lehto & al. 2012; de Visser & Smith 2007; Graham 2003).

Uusi näkökulma ambivalenssikeskusteluun saadaan havainnosta, että koska juominen ja humala määrittävät aina suhteessa arkeen – arjen ylittämisenä, piristämisenä, uhkana jne. – myös arki ja siihen liittyvä juomattomuus hahmottuu nuorille ambivalenttina. Arjen positiivinen napa on heille oman toiminnan ja elämän hallintaa. Arki myös sisältää kaikki tärkeät ihmissuhteet ja toimintatavat, joita juomisellakin halutaan juhlistaa. Tämän lisäksi arki voi ajaa kuitenkin ihmisiä erilleen omiin pieniin ympäröihinsä, mistä seuraa tylsyys: tekemisen mielenkiinnostomuus, sosiaalisten suhteiden laimeus sekä näistä seuraava pysähtyneisyyden ja mihinkään kuulumattomuuden tunne.

Kaikki nuoret jakavat nämä ambivalenssin ääripäät. Kukaan nuori ei halua elämäänsä tylsää harmautta eikä juomisella vaaraa itselleen tai läheisilleen. Niin ikään kaikki nuoret haluavat hyvää ja turvallista arkea sekä hauskoja yhteenkuuluvuuden kokemuksia. Ambivalenssi seuraa yhtäältä siitä, että arki ja juhla sisältävät kumpikin yhtä aikaa positiivisia ja negatiivisia elementtejä

sekä toisaalta siitä, että arvovaraukset eivät muutu yksiselitteisesti paremmiksi ylittipä arjen rajan puoleen tai toiseen. Juomisen ambivalenssi on kaksinkertaista. Arjen harmautta ei voi liuottaa pulloon, koska pullo sisältää muita pahoja värejä. Toisaalta korkin sulkeminen ei poista pahoinvointia, jos pahoinvointi kasvaa tyhjistä arjesta pullon ympärillä.

Niille nuorille, joille alkoholi kuitenkin maistuu, pyrkimykset kokea yhteenkuuluvuuden tunteita pullon äärellä ilmenevät vahvempina kuin halu pysyä arjen turvassa. Tämä on syy, miksi nuoret juovat, vaikka he tietävät juomiseen liittyvän myös riskejä ja vaaroja. Nuorten juominen on ensi sijassa sosiaalisuuden janoa.

Ambivalenssin suurimmat ryhmäerot paikantuvat analyysissä siihen, millaisiin keskinäisiin suhteisiin juomisen hauskuus ja vaara asettuvat. Tutkimuksessa haastatelluilla ammattiin opiskelevilla pojilla odotukset juomisen intensiivisestä sosiaalisuudesta ovat niin voimakkaita, että ne jättävät varjoonsa vakavatkin vaarat ja rohkaisevat juomaan turvallisuudesta välittämättä. Kaikilla muilla ryhmillä vaaran pelote on suurempi ja heidän kertomuksissaan arkea ylittävää juomista säädellään omaehtoisesti niin, että se pysyy lähempänä arjen turvatekijöitä.

Ammattiin opiskelevien poikien rajummissa irtioissa ei kuitenkaan ole kyse vaaran viehätyksestä sinänsä, vaan taustalla on heidän sosiaalisten tapojensa ja ihanteidensa erityisyys. Haastateltujen ammattiopiskelijapoikien elämäntapa sosiaalisine suhteineen ja repertuaareineen antaa heille muita ryhmiä rajallisemmat mahdollisuudet kiinnittyä itselleen arvokkaisiin yhteisöihin ja näin kokea palkitsevaa yhteenkuuluvuutta arjen sisällä. Arjen ambivalenssi ilmenee siis heille poikkeuksellisen voimakkaana, mikä motivoi rajujakin rajanylityksiä positiivisten koke-

	JUHLA, juominen	ARKI, juomattomuus
Positiivinen arvo	HAUSKUUS: intensiivinen porukkaan ja maailmaan kuuluminen	TURVA: oman toiminnan ja elämän hallinta; perustavat arvot ja ihmissuhteet
Negatiivinen arvo	VAARA: kaaos, hallitsemattomuus, ajalehtiminen	TYLSYYS: irrallisuus, merkityksettömyys, pysähtyneisyys

Kuvio 1. Ambivalenssin akselit nuorten juomisessa.

musten saavuttamiseksi. Heidän juomistilanteisiin kohdistuva sosiaalisuuden janonsa on suurempaa kuin muilla ryhmillä, mikä voi tehdä heidän mielikuvissaan suuristakin riskeistä hyväksyttävää ja jopa tavoiteltavia, jos ne palvelevat yhteenkuuluvuuden tunteen saavuttamista. Rajusta juomisesta ja sen riskialttiista oheistoiminnoista voi tulla heille suoranainen kunnia-asia. Tällä voidaan osin selittää sitä, miksi alkoholihaitat kasautuvat alimpien sosioekonomisten ryhmien miehille (Mäkelä, P. & al. 2009a; Palosuo & al. 2007) tai ainakin sitä, miksi näiden ryhmien edustajat ajautuvat nuoresta alkaen helpommin ongelmajuojan uralle.

Tutkimus antaa eväitä myös päihdepolitiikalle ja ehkäisevälle päihdetyölle. Tutkimuksessa tunnistetun kaksinkertaisen ambivalenssin avulla voidaan selittää, miksi juomisaiheinen keskustelu on Suomessa välillä vaikeaa. Eri osapuolet keskustelevat usein aivan eri asioista, vaikka luule-

vat puhuvansa samasta juomisesta. Yhdet puhuvat alkoholin yksilöidyistä vaaroista, toiset näihin liittyvästä saatavuuden säätelystä, kolmannet hyvistä sosiaalisista kokemuksista ja neljännet tylsästä arjestaan. Alkoholi symboloi eri osapuolille eri asioita (Sulkunen P. 1983), ja keskustelua vaikeuttaa entisestään se, että juomisen ambivalensseja ei yleensä tarkastella kokonaisuutena. Jos on omaksunut juomisen hauskuutta korostavan näkökulman, on vaikea hahmottaa niitä ongelmia, joita alkoholi aiheuttaa. Jos taas on omaksunut kannan, että alkoholi on vaarallinen myrky, voi olla mahdotonta ymmärtää ihmisiä, jotka siitä huolimatta juovat. Kestävän päihdepolitiikan ja ehkäisevän päihdetyön on kuitenkin ymmärrettävä ambivalenssin kaikki nurkat. Niiden pitää käydä keskustelua ymmärtäen, että risitiitaisetkin merkitykset kuuluvat suomalaiseen juomiseen sekä muistaen, ettei mikään niistä ole ainoa oikea.

KIRJALLISUUS

Allardt, Erik: Alkoholitutkimussäätiön yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen heijastusvaikutukset. *Alkoholipolitiikka* 41 (1976): 1–20.

Apo, Satu: Viinan voima. Näkökulmia suomalaisten kansanomaiseen alkoholijatteluun ja -kulttuuriin. Helsinki: SKS, 2001.

Bernstein, Basil: Social Class, Speech Systems and Psycho-Therapy. *The British Journal of Sociology* 15 (1964): 54–64.

de Visser, Richard & Smith, Jonathan: Young men's ambivalence toward alcohol. *Social Science & Medicine* 64 (2007): 350–362.

Douglas, Mary: Puhtaus ja vaara. Rituaalisten rajanvedon analyysi. Tampere: Vastapaino, 2000/1966.

Goffman, Erving: Where the Action Is. In Goffman, Erving: *Interaction Ritual*. New York: Anchor Books, 1967.

Gottfredson, Linda S.: Intelligence: Is It the Epidemiologists' Elusive "Fundamental Cause" of Social Class Inequalities in Health? *Journal of Personality and Social Psychology* 86 (2004): 174–199.

Graham, Kathryn: The yin and yang of alcohol intoxication: implications for research on the social consequences of drinking. *Addiction* 98 (2003): 1021–1023.

Häikiö, Martti: Alkon historia. Valtion alkoholiliike kieltolain kumoamisesta Euroopan unionin kilpailupolitiikkaan 1932–2006. Helsinki: Otava, 2007.

Lehto, Anna-Sofia & Katainen, Anu & Maunu, Antti: Riskinä toisten tahto? Laadullinen analyysi yhdeksäsluokkalaisten alkoholiin liittyvistä riskiym-

märryksistä. *Yhteiskuntapolitiikka* 77 (2012): 6, 656–669.

Lähteenmaa, Jaana: Jos alkoholinkäyttö olisikin "out". Teoksessa, Tigerstedt, Christoffer (toim.): *Nuoret ja alkoholi*. Helsinki: Alkoholi- ja huumetutkijain seura & Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 2007.

Maunu, Antti: Consumption of Sociability. The Logic of Young Urban Finns' Drinking Place Classifications. In Törrönen, Jukka & Olsson, Börje (eds.): *Painting the town red: Pubs, restaurants and young adults' drinking cultures in the Nordic countries*. Helsinki: NAD publications, 2008.

Maunu, Antti: Leiskaa steissillä, romanssi mökillä. Pääkaupunkiseudun ammattiopiskelijoiden ja lukkiolaisten juomisen motiivit ja koetut juomisen haitat. Helsinki: Elämäntapaliitto, 2011.

Maunu, Antti & Simonen, Jenni: Miksi [Suomessa] juodaan? Nuoret, humala ja sosiaalisuus. Teoksessa: Mäkelä, Pia & Mustonen, Heli & Tigerstedt, Christoffer (toim.): *Suomi juo. Suomalaisen alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008*. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2010.

Mäkelä, Klaus: Alkoholikonsumtionens vägrörelser och alkoholfrågans historiska former. *Sociologisk Forskning* 20 (1983): 11–19.

Mäkelä, Klaus & Virtanen, Matti: Kauppaoppilaiden suomalainen humala. Teoksessa Mäkelä, Klaus: *Valtio, väkijuomat ja kulttuuri*. Kirjoituksia Suomesta ja sosiologiasta. Helsinki: Gaudeamus, 1999/1987.

Mäkelä, Pia & Kauppinen, Timo M. & Huhtanen,

- Petri: Alkoholiongelmat vaivaavat huono-osaisia – niin pääkaupunkiseudulla kuin muuallakin Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 74 (2009a): 185–194.
- Mäkelä, Pia & Mustonen, Heli & Huhtanen, Petri: Suomalaisen alkoholinkäyttötapojen muutokset 2000-luvun alussa. *Yhteiskuntapolitiikka* 74 (2009b): 268–289.
- Mäkelä, Pia & Paljärvi, Tapio: Do consequences of a given pattern of drinking vary by socioeconomic status? A mortality and hospitalisation follow-up for alcohol-related causes of the Finnish Drinking Habits Surveys. *Journal of Epidemiology & Community Health* 62 (2008): 728–733.
- Parker, John & Stanworth, Hilary: 'Go for it!' Toward a critical realist approach to voluntary risk-taking. *Health, Risk & Society* 7 (2005): 319–336.
- Palosuo, Hannele & Koskinen, Seppo & Lahelma, Eero & Prättälä, Ritva & Martelin, Tuija & Ostamo, Aini & Keskimäki, Ilmo & Sihto, Marita & Tala, Kirsi & Hyvönen, Elisa & Linnanmäki, Eila (toim.): *Terveyden eriarvoisuus Suomessa. Sosioekonomisten terveyserojen muutokset 1980–2005*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 2007.
- Peltonen, Matti: Kerta kiellon päälle. Suomalainen kieltolakimentaliteetti vuoden 1733 juopumusasetuksesta kieltolain kumoamiseen 1933. Helsinki: Hanki ja jää, 1997.
- Pittman, David J.: Drinking Patterns and Alcoholism: A Cross-Cultural Perspective. In Pittman, David J. (ed.): *Alcoholism*. New York: Harper & Row, 1967.
- Raitasalo, Kirsimarja & Simonen, Jenni: Alaikäiset juovat entistä vähemmän, mutta nuorten aikuisten juominen lisääntyy. *Yhteiskuntapolitiikka* 76 (2011): 17–29.
- Room, Robin: Ambivalence as a Sociological Explanation: The Case of Cultural Explanations of Alcohol Problems. *American Sociological Review*: 41 (1976): 1047–1065.
- Room, Robin & Mäkelä, Klaus: Typologies of the Cultural Position of Drinking. *Journal of Studies on Alcohol* 61 (2000): 475–483.
- Simonen, Jenni: Nuorten juomisen sosiaalisuuden lajit. Teoksessa Tigerstedt, Christoffer (toim.): *Nuoret ja alkoholi*. Helsinki: Alkoholi- ja huumetutkijain seura & Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 2007.
- Simonen, Jenni: Lähentyvätkö naisten ja miesten juomatavat? Kvalitatiivinen tutkimus sukupuolesta ja juomisesta. Helsinki: Helsingin yliopisto, 2013.
- Simpura, Jussi & Partanen, Juha: Juomatavat muuttuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa Simpura, Jussi (toim.): *Suomalaisen juomatavat. Haastattelututkimusten tuloksia vuosilta 1968, 1975 ja 1984*. Helsinki: Alkoholitutkimussäätiö, 1985.
- Spencer, Liz & Pahl, Ray: *Rethinking Friendship. Hidden Solidarities Today*. Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2006.
- Sulkunen, Irma: Raittiuskansalaisuskontona. Raittiusliike ja järjestäytyminen 1870-luvulta suurlakon jälkeisiin vuosiin. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1986.
- Sulkunen, Pekka: Normer, funktioner, betydelser – tre ansatser till kulturella förklarningar av alkoholbruket. *Sociologisk Forskning* 20 (1983): 20–34.
- Sulkunen, Pekka: *The European New Middle Class*. Aldershot: Avebury, 1992.
- Torbenfelt Bengtsson, Tea: Boredom and Action – Experiences from Youth Confinement. *Journal of Contemporary Ethnography* 41 (2012): 526–553.
- Törrönen, Jukka & Maunu, Antti: Ravintola, sosiaalisuus ja kulttuuriset eronteot. *Sociologia* 41 (2004): 322–336.
- Törrönen, Jukka & Maunu, Antti: Kevyet irtiotot ja raskas sosiaalisuus. Alkoholi nuorten aikuisten ravintolailtaa kuvaavissa kertomuksissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (2005): 266–282.
- Törrönen, Jukka & Maunu, Antti: Pihvin pariin punaviini, raju ryyppäys risteilyllä. Juomistilanteiden lajityypit ja sukupuolisidonnainen säätely päiväkirjoissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 71 (2006): 5, 499–514.

Liite 1. Ryhmäkeskusteluiden virikeyksymykset

Hauskin/inhottavin mahdollinen juomistilanne

- 1) Henkilöt: Päähenkilö tai -henkilöt, muut henkilöt
  - Pukeutumis- ym. tyyli, asenne, olemus...
- 2) Juonen ja tapahtumien kulku
  - Kuinka alkaa, kuinka etenee, kuinka päättyy?
  - Missä asiat tapahtuvat? Milloin?
  - Mitä juodaan? Kuinka paljon?
  - Mistä juomat hankitaan?
  - Onko haasteita, ongelmia, erimielisyyksiä...?
- 3) Tapahtumapaikka, aika ym. puitteet
  - Missä tapahtuu? Mihin aikaan?
  - Mikä on alkoholin merkitys tapahtumissa?

Mistä hauskan tai inhottavan juomisen tietää tai tuntee?

- Milloin itsellä on hauskaa?
- Mistä huomaa että toisilla on hauskaa?
- Milloin itseä inhottaa, ärsyttää, hävettää tms.?
- Mistä huomaa että toisia inhottaa, ärsyttää, hävettää?

Missä seurassa?

- Millaisissa porukoissa juotte?
- Tuttujen kesken vai uusiin ihmisiin tutustuen?
- Onko useampia eri porukoita, joiden kanssa juotte?

ENGLISH SUMMARY

Antti Maunu: Fun and boredom, safety and danger. The ambivalences of young people's drinking and everyday life (Hauskuus ja tylsyytys, turva ja vaara. Nuorten juomisen ja arjen ambivalenssit)

The ambivalence of Finnish drinking habits has attracted much attention and discussion, but its contents and variations remain poorly studied. This article analyses eight focus group discussions with underage youths in which they talk about what they themselves regard as amusing and unpleasant drinking situations. The groups consist of vocational and upper secondary students. The analysis is intended to identify ambivalences of drinking in Finland in the 2010s. Since young people's views and impressions reflect the messages and attitudes of their living environment, Finnish drinking culture more generally can be seen to serve as a sounding board for their discussions. The focus of data analysis is on classifications and narratives.

The results show that a key motivation for young people's drinking relates to having fun, to a positive social state of exception overflowing with a sense of togetherness and other social emotions. On the other hand since this state of exception transgresses the everyday and is geared to inebriation, it necessarily involves an element of danger, too: social risks and threats. This is one of the major ambivalences of drinking that has also been identified in earlier studies both in Finland and elsewhere.

A new observation emerging from this analysis is that since the meaning of drinking for young people is always determined in relation to everyday life, everyday life itself and everyday abstinence appears to young people as ambivalent. Everyday life offers to young people the positive value of security, which

finds expression a sense of control over their own life and activities as well as important human relations and values. On the other hand everyday life may drive people apart into their own circles, which then leads to boredom: things and social relations seem dull and uninteresting, engendering a sense of stagnation and general detachment.

The analysis also reveals group differences with regard to ambivalences of drinking. Boys from vocational schools stood apart from other groups in that their accounts were openly risk-seeking and they showed no ambition to control the dangers of drinking. In other groups the deterrent of danger is greater, and these groups also control their drinking beyond the everyday in such a way that it remains closer to everyday sources of safety. This observation is explained by reference to the distinctive habits and ideals of male vocational students. Their social repertoires are more limited than those in other groups, leaving them with more limited opportunities to attach to everyday communities that they value most. This motivates sometimes quite heavy-handed transgressions aimed at positive social experiences. This might help to explain why alcohol-related harm in Finland tends to be concentrated among men in lower socio-economic groups.

The analysis also sends a clear message to preventive substance abuse work. In this field it makes sense to support and facilitate experiences of togetherness in young people's everyday life. In other words preventive substance abuse work should turn its attention from individual choices to social experiences and emotions.

Keywords: young people, drinking, alcohol culture, ambivalence, qualitative methods